

и взема решение Югославия да бъде окупирана.⁸¹

Развитието на събитията в Югославия внася промени в германската позиция относно някои териториални искания на България. Хитлер се среща с българския пълномощен министър в Берлин П. Драганов и в разговора споменава, че “поведението на Югославия е разрешило върпоса за Македония.” Това обаче води до поемането на известни задължения от българска страна. При евентуална война на Германия с Югославия на българската армия се възлага прикриването на турската граница без пряко участие в бойните действия срещу Югославия.⁸²

На 6 април с.г. ранобудните софийнци четат в бр. 6543 на в. “Зора”: “Новини в зори: фюрерът вече постави показалеца си на определения час за действия на германските войски срещу Югославия... Фюрерът тази сутрин заповяда на войските си да навлязат в Гърция и Югославия.” Същия ден германското правителство обявява, че германските войски “били принудени през миналата нощ да навлязат в Гърция и Югославия, за да изгонят окончателно Англия от Европа.”⁸³ Германската армия започва изпълнение на операция “Марита” срещу Гърция и Директива № 25 срещу Югославия.

***

На 6 април, когато германските войски навлизат в Югославия и Гърция, югославски и английски самолети бомбардират български селища. Макар че формално основната им цел са комуникациите, по които се придвижват германските войски⁸⁴, тези бомбардировки са преди всичко акт на възмездие за това, че България е допуснала тези войски да преминат през нейна територия. Първоначалната информация е, че в бомбардировките участват само югославски самолети.⁸⁵ Съществуват само съмнения, че в нападението участват и английски самолети. След войната документи от Държавния архив на Великобритания потвърждават английско участие в бомбардировките.⁸⁶ Участието на английски самолети е най-голямо в нощните бомбардировки, към които англичаните имат определени предпочитания. Базите

па английските самолети до 17 април са в Пиамат, Лариса, Атина, Медина и Аргос – Гърция. След тази дата английските самолети се пребазират в района на Атина, като бомбардировачите отлитат на летища в Египет.⁸⁷

Пръв под ударите на бомбардировачите попада гр. Кюстендил. Малък град, около 17 хиляди жители, без военни обекти, ако не се смята казармения район на 13-ти пехотен рилски полк. Причината да стане прицелна точка на първата в страната бомбардировка е обстоятелството, че градът е на стратегическо шосе и железопътна линия, по които се движат германски войски. Близостта до границата с Югославия го прави достъпна цел за бомбардиране. Самолетите се появяват над града в 8.35 ч. Групата е от 4 самолета, летящи на височина 1500 м.* Те пускат няколко бомби, които нанасят тежки поражения, тъй като нападението е неочаквано, а по улиците на града много хора наблюдават преминаването на моторизирани германски части. На гарата има спрени ешалони с войски. Бомбите падат около гарата и в жилищен район. Убити са 58 граждани, 2 български войници, 8 германски войници и 11 коня от 13-ти пехотен полк. Ранени са 59 граждани, 5 български войници и 31 германски.⁸⁸ В района на бомбните попадения всред жителите настъпва паника. От други краища на града към мястото, откъдето се чуват бомбените експлозии, тичат любопитни, неразбрали още, че има въздушно нападение. Преминават файтони, натоварени с ранени. Малкият лекарски екип в градската болница прави героични усилия за спасяването им. Разпространяват се един от друг по-ужасяващи слухове. Част от населението напуска града. Едни се крият със закъснение в боровата гора на Хисарлъка и в крайградските лозя, а други пеша или с файтони поемат към близките села.**

В 10,30 ч 2 югославски самолета се появяват над с.

---

* Самолетите са Дорнисер – 17 К от 64-та въздушна група от Трети югославски бомбардировачен полк. Излитат от летище “Стубол” до Прищина. Командир на групата е майор Бранко Фанедри.

** За преминаването на германските войски през Кюстендил и въздушната бомбардировка на 6.04.1941 г. вж.: Иван Сапунджиев, Германските войници в Кюстендил април 1941, Кюстендил, 2008

Гюешево. Те пускат 2 бомби, които не нанасят поражения. В 15 ч един самолет извършва нападение над с. Върба и с. Сиришник, Радомирско. В 15,05 ч самолет прелита в посока Трън – Радомир на височина 2 хил. м и се отправя към София. Около 15,30 ч той бомбардира столицата в района на X полицейски участък. Пуска 8 бомби. На улиците “Три уши”, “Зайчар” и “Царибродска”, където падат бомбите, са убити 4 жени и 2 деца.⁹² Машабите на бомбардировката не са големи. Жертвите са малобройни, което дава възможност в щаба на въздушните войски да се получат най-подробни сведения и печатът да ги отрази.

При бомбардировката не излита нито един български или германски изстребител. Противовъздушната артилерия не е в състояние да окаже сериозно противодействие и нападателят отлита невредим.*

Вечерта на същия ден около 20,20 ч. група английски бомбардировачи напада София и я бомбардират от височина 1500-2000 м. Бомбардиран е районът около гарата. Бомбардировката е повторена в 21,10 ч. На връщане същите самолети нападат летище Божурище. Над София са пуснати около 43 бомби, от които 16 не се възпламеняват. Убити са 18 души, а ранени 38. Разрушени са 14 сгради. В три сгради възникват пожари. След бомбардировката са открити английска запалителна бомба с парашут.⁹³ Същата вечер са бомбардирани

* Това не е първата въздушна бомбардировка над София в нейната история. На 29 септември 1916 г. в 9 ч. английски самолет лети над София и пуска 5 бомби. Едната пада на кръстовището на ул. “Шишман” – ул. “Турко”. Втората за малко не унищожава паметника на Царя Освободител, като избухва на 15 м от него. Третата избухва на ул. “Оборище”. Четвъртото бомбено попадение е в градинката на Художествената академия, а петото на бул. “Фердинанд” № 17. Убит е един гражданин, а друг е ранен.⁸⁹ Тази първа бомбардировка от времето на Първата световна война не остава ненаказана. Пилотът капитан Марко Първанов (р. 25.12.1892 г., Берковица) във въздушен бой над София пръв в историята на българската военна авиация сваля противник (английски) самолет.⁹⁰ Оттогава е и неуспешният опит на сръбските летци фелдфебел Руаба и подпоручик Бранко Наумович да бомбардират София. Те са принудени да приземят самолета си край Своге.⁹¹

селата Биримирци и Обрадовци. Около с. Орландовци са пуснати 10 бомби. При нощната бомбардировка на 6 април над София противниковите самолети обстрелват улиците на града с бордовите си картечници.⁹⁴ Отново огънят на противовъздушната артилерия с несфикасен.

Малко преди да бъде бомбардирана София, един самолет пуска 3 бомби при с. Ораново, на шосето до моста.

В 20,15 ч същата нощ е бомбардиран и гр. Петрич. * Загиват 3 германски войници и един гражданин. Ранени са 3 граждани, 1 ученик и 1 германски войник.⁹⁷ Същите самолети пускат бомби над с. Хотово, Светиврачко. В 20,40 ч е бомбардиран районът между с. Джерман и ж.п. линията и край махалата Пуньова воденица. Загиват 5 души и 3 са ранени. Бомбардирани са също с. Бобошево и гара Делян. Жертви няма. Повредена е само телефонната линия. Освен в южните райони на страната, английски самолети летят и в района на Ботевград – Мездра.

На 7 април въздушните нападения са подновени. Бомбардирана е гара Ихтиман. В 6,04 ч около гарата са пуснати 5 бомби, като две от тях падат в гаровия район. От 6,05 до 15,15 ч английски бомбардировачи летят над с. Неделище, Сливнишко, над Трекляно, Кюстендилско, Мелник и по долината на р. Струма. В 16,00 ч три английски самолета правят опит да нападнат летището при с. Ширбаново, Петричко, но са отклонени от огъня на противовъздушната артилерия. Същите самолети бомбардират с. Златарица. Самолети летят над с. Ново село, Видинско, и над Лом в северна посока. В 17,00 ч един самолет прелита над гр. Фердинанд.

На 8 април няма бомбардировки, но полетите на чужди самолети продължават. Както и през този ден, така и на 10 април те са явно с разузнавателна цел. На 10 април самолети летят над

---

* Градът е обект на бомбардировка и по време на Първата световна война. На 8 юли 1917 г. в ожесточен въздушен бой над града поручик Иван Узунов с наблюдател подпоручик Вакъвчиев принуждават екипажа на английския самолет "Армстронг-Уитвърт ФК-8" да го приземят край града.⁹⁵ От 1917 г. са съхранени снимки на загинали при английска въздушна бомбардировка, включително и деца от с. Копарско, Петричко.⁹⁶

Враца, Мездра, Църварица, Дървари, Раково, Борима, Сатовча, Хвойна, Гела и Чепеларе.⁹⁸ На 11 април полети има над Ключ, Поповица, Кюстендил, Неделище и Ваксево.

На 14 април в 1,15 ч София е отново бомбардирана. На гарата е запален влак с боеприпаси.⁹⁹ Разрушителни и запалителни бомби са пуснати и над летище Враждебна. В местността Блатото край Бусманци падат 6 бомби, 2 от които не избухват. Бомбардировката над София е извършена от няколко последователни вълни от бомбардировачи с използване на осветителни тела, пуснати с парашути. От всички паднали бомби 64 се възпламеняват, а 77 – не. Пуснати са само 20 запалителни бомби. Убити са 14 души, а 25 са ранени. Разрушени са 14 сгради. Възникват 13 пожара. При бомбардирането самолетите обстрелват града с бордовите си оръжия. Под обстрел попадат и две противовъздушни отделения – на Божурище и Военното училище. В 03,00 ч самолет обстрелва българска военна пехотна колона по шосето София – Самоков.¹⁰⁰ В 4,35 ч самолети нападат гара Гюешево. Жертви няма.

След бомбардировките е установено, че част от пострадалите по време на въздушните нападения са били на улиците. Поради честите тренировки със сигналите за тревога и отбой и многократните действителни въздушни тревоги, без да последва прелитане на чужди самолети, гражданите не спазват разпоредбите на органите на противовъздушната защита.¹⁰¹ Не са редки случаите, когато при подаден сигнал за въздушна тревога любопитни излизат на улицата.¹⁰² Още е твърде малък натрупаният горчив опит.

На 15 април полетите над страната продължават. На височина 1500 м в 15,05 ч един самолет прелита над с. Кошарево, Брезнишко. На височина около 2000 м самолети летят над с. Голяма Раковица и Вакарел. Над Самоков прелитат самолети на височина 3000 м. Полети има над Чамкория, Мала църква и Симеоново.¹⁰³

Англо-сръбските бомбардировки през април не са неочаквани. На 1 март 1941 г. след подписване на протокола за присъединяването на България към Тристранния пакт в разговор с

и безопасността на Съединените щати.” В такъв дух е и изявлението на Чърчил: “Никой през последните 25 години не е бил по-ярък противник на комунизма, отколкото аз. Аз не вземам назад нито една дума, която съм казъл за него. Но това сега вече не играе никаква роля... Ако Хитлер смята, че нападениета срещу Съветска Русия може да доведе и до ной-малки изменения на големите цели и да отслаби нашите усилия, които правим за неговото уникожение, то той дълбоко се заблуждава.”¹²⁴

На 12 юли в Москва е подписано съветско-английско споразумение за съвместни действия против Германия. Това фактически е началото на създаването на антихитлериска коалиция.¹²⁵ Антифашистският съюз се разширява чрез съветско-чехословашко и съветско-полско споразумение (18, 30 юли 1941г.) и чрез признаването на Дьо Гол от съветското ръководство през септември с.г.

* * *

След около едномесечно затишие, на 22 юни 1941 г. в 23,00ч самолет от неизвестна националност бомбардира гр. Добрич. Има съмнения, че това е съветски самолет. Пуснати са 6 бомби. Леко ранени са 2 граждани и 4 сгради са разрушени. Първата бомба събаря кухнята на Янаки Георгиев на ул.”143” №11. Втората пада на ул. “153” до сградата на № 36, без да нанесе щети. Третата пада върху къщата на ул.”152” №7. Четвъртата събаря една барака на ул. “25 септември” между № 38 и Митрополията. Петата пада върху къщата на ул.”25 септември” № 38, а шестата поврежда три сгради на ул.”81”.¹²⁶ На 26 юни чужд самолет лети над гр.Русе, но е прогонен от огъня на артилерията.¹²⁷

На 12 август в 2,20 ч самолет от неизвестна националност пуска 4 бомби по шосето 3 км. североизточно от с.Побит камък, Разградско. По една случайност една от бомбите убива мъж и жена, които ношуват в кола на нивата си. Две бомби падат в землището на с.Воден.¹²⁸ Същият ден е бомбардирано с.Сърчиново, Поповско. От пуснатите там 8 бомби 2 не се взривяват.

Бомбардировките през 1941 г. показват едно предпочитане към нощните въздушни нападения, специалитет на английските въздушни сили. Нападенията се извършват обикновено от група бомбардировачи, които пристигат от една посока. Най-напред на височина между 500 и 1500 м минава самолет, който пуска парашут с осветително тяло. След това долитат останалите самолети и бомбардират. При бомбардирането самолетите използват и огъня на бордовите си оръдия и картечници. След завършване на бомбардировката по даден сигнал от самолета-водач самолетите се изтеглят. След около 8 – 15 минути долита следващата група. За София самолетите летят по Владайското дефиле, по билото над Витоша и над Владая, Княжево, Бояна, Драгалевци и Симеоново. Големият процент неексплодирани бомби поставя остро въпроса за тяхното обезвреждане. За изкопни работи при изравнянето на неексплодиралите бомби се използват доброволци-затворници. След като те приключват работата, командирът на въздушните войски ходатайства за “максимално облекчаване на тяхното наказание, като това се приложи незабавно”. Обезвреждането на бомбите се затруднява поради това, че те падат в различна почва. Така в Кюстендил една бомба е намерена неексплодирала, забита на 2 м дълбочина в коритото на една вада. При разкопаването ѝ изкопът постоянно се пълни с вода. На друго място бомбата е открита забита косо в почти отвесен скат, и то в корените на едно дърво.¹²⁹

След априлските бомбардировки излизат 6 постановления на Министерския съвет, третиращи различни въпроси, свързани с тях: безплатно лекуване на ранените, погребението на загиналите да се извършва за сметка на съответните общини, отпускане суми на пострадалите, създаване на специални служби, уреждащи въпросите на пострадалите граждани. Следващите едно след друго постановления говорят за пораздвижена гузна съвест на управляващите кръгове. Събитията все пак още те са сгъстили своя драматизъм, но дадените вече жертви показват ясно какво може да се очаква занапред. За съжаление на практика трезви изводи се правят само в Генералния щаб.